

Arbeid og arbeidsliv

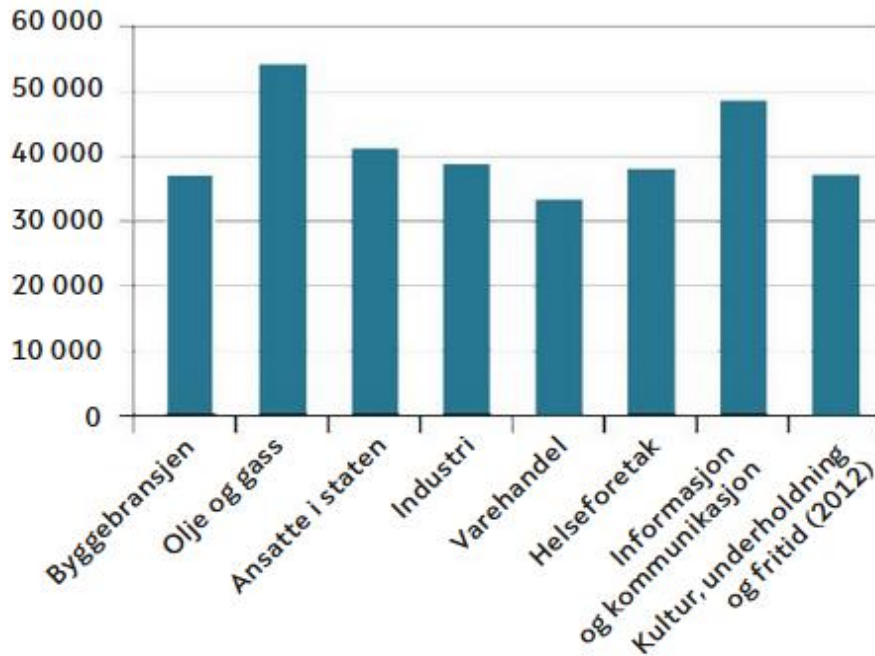
Leksjon 5

Norint
Language School

Lønnsnivå og arbeidsledighet – statistisk sett ...

GJENNOMSNTLIG MÅNEDSLØNN. Kroner. Per 1.10.2013.

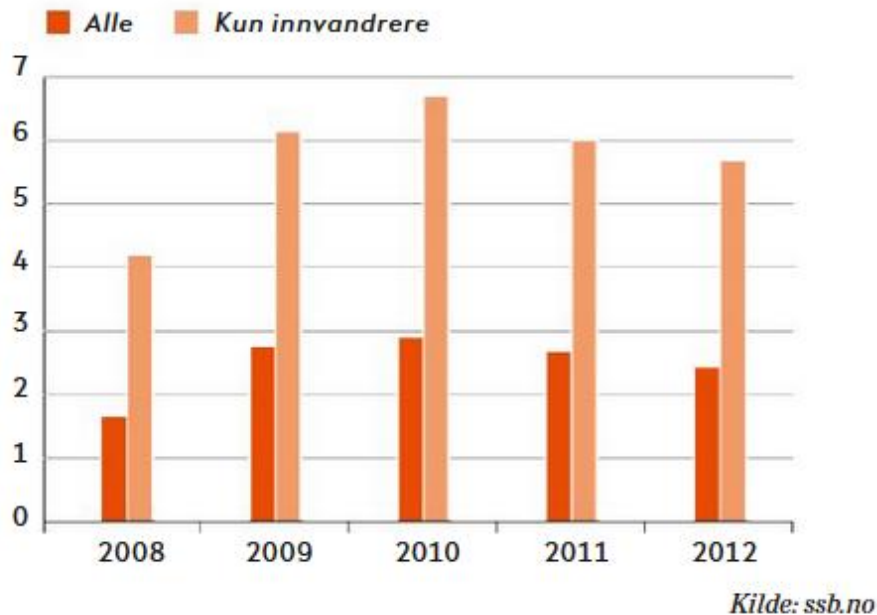

- Hvilken yrkesgruppe har høyest gjennomsnittlig inntekt? Hvilken gruppe har lavest? Hvorfor er det slik, tror dere? Er dette en lignende fordeling som den man finner i deres opprinnelsesland?
- Synes dere ansatte i olje- og gassbransjen tjener for mye sammenlignet med andre yrkesgrupper? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Er lønnsnivået i Norge gjennomsnittlig høyere eller lavere enn dere hadde forventet

Lønnsnivå og arbeidsledighet – statistisk sett ...

ARBEIDSLEDIGHET. Prosent. 2008–2012.

Hva kan være årsakene til at arbeidsledigheten blant innvandrere er høyere enn blant befolkningen generelt? Hvilke av disse påstandene mener dere er rimelige og hvilke er urimelige? Hvorfor?

- Mange innvandrere snakker ikke godt nok norsk.
- Norske arbeidsgivere ønsker ikke å ansette innvandrere.
- Nordmenn er bedre kvalifisert enn innvandrere.
- Regjeringen gjør ikke nok for at innvandrere skal komme i arbeid.
- Mange innvandrere ønsker ikke å arbeide.

**LIK LØNN
FOR LIKT
ARBEID!**

SLAGORD: Disse to slagordene har betydd mye for kampen mot arbeidsledighet og kampen for likelønn de siste 100 årene.

Mange mener at kampen fortsatt pågår

Norint
Language School

Aktiv og passiv

Vi bruker passiv dersom det ikke er viktig for oss hvem som gjør noe, men hva som blir gjort.

Vi kan uttrykke passiv morfologisk (s-passiv) og syntaktisk (bli-passiv)

Den morfologiske (s-passiv) passiven på norsk kan bare brukes i infinitiv, presens og futurum.

Den syntaktiske (bli-passiv) passiven brukes i alle tider ved å bøye verbet å bli.

Passiv brukes ofte i oppskrifter og instruksjoner, i tillegg til politiske sammenhenger:

- Skolene må pusses opp innen utgangen av skoleåret.
- Det må bygges flere boliger for ungdom.

Vær oppmerksom på at det finnes aktive s-verb. S-verb er verb som har s-formen som sin infinitivform (grunnform): synes, treffes, møtes osv.

Passiv

Vi bruker passiv hvis vi ikke er interessert i eller ikke forteller hvem som utfører en handling. Vi kan også bruke passiv selv om vi forteller hvem som har gjort det. Da bruker vi preposisjonen *av*

I norsk har to måter å uttrykke passiv på:

1. Ved hjelp av å bli/å være + perfektum partisipp av verbet.

Middagen ble spist klokka 12 hver lørdag.

Huset vil bli malt i sommer.

Trappene er vasket.

2. Med såkalt s-form: kjøres

Bilen vaskes hver uke.

Middagen spises klokka 12 hver lørdag.

Huset males i sommer.

Norint
Language School

Kjøkkenet må ryddes.

Lag setning A om til passiv. Se eksempel nedenfor.

A	B
Rydd på kjøkkenet!	Kjøkkenet må/skal ryddes.
Vask golvet i stua!	
Re opp sengen!	
Sett skoene i gangen!	
Heng opp jakka di!	
Sett bilen i garasjen!	
Resirkuler papiravfallet!	
Hold gata i orden!	
Klipp gresset!	
Mal huset i sommer.	

** Anbefales hjelpeark 3D.

Norint
Language School

Passiv verb bruk

Vi bruker to typer av passiv:

Bli + perfektum partisipp («å bli» kan bøyes og brukes i alle tider).

Infinitiv +s (i presens, presens futurum og preteritum futurum).

		Bli -passiv	-s -passiv
å vaske	presens	Trappene blir vasket.	Trappene vaskes
	presens perfektum	Trappene har blitt vasket.	
	presens futurum	Trappene skal bli vasket.	Trappene skal vaskes.
	preteritum	Trappene ble vasket.	
	preteritum perfektum	Trappene hadde blitt vasket.	
	preteritum futurum	Trappene skulle bli vasket.	Trappene skulle vaskes.

Verb i passiv

Slik bøyes verbene i passiv i de ulike verbtidene:

Infinitiv:	<i>å bli spist/å være spist/å spises</i>
Presens:	<i>blir spist/er spist/spises</i>
Preteritum:	<i>ble spist/var spist</i>
Perfektum:	<i>har blitt spist/er blitt spist</i>
Pluskvamperfektum:	<i>hadde blitt spist/hadde vært spist</i>
1. futurum:	<i>vil/skal bli spist/vil/skal være spist/vil/skal spises</i>
2. futurum:	<i>vil/skal ha blitt spist/vil/skal ha vært spist</i>
1. kondisjonalis:	<i>ville/skulle bli spist/ville/skulle være spist/ville/skulle spises</i>
2. kondisjonalis:	<i>ville/skulle ha blitt spist/ville/skulle ha vært spist</i>

Fra aktiv til passiv

Les setning A deretter gjør setningen om til passiv.

A	B
De har pusset opp leiligheten.	Leiligheten har blitt pusset opp.
De kjøpte en ny sofa.	
De solgte huset.	
De drakk all vinen.	
De maler stua.	
De bygger mange studentboliger.	
De la om veien.	
De kuttet strømmen.	
De vasker badet en gang i uken.	
De skifter sengetøy annenhver uke.	

** Anbefales hjelpeark 3D.

Regler for bruk av passiv

1. Som en grunnleggende regel kan man si at passiv med **å være** uttrykker en avsluttet handling, mens passiv med **å bli** uttrykker en uavsluttet handling:

Dørene er stengt. (Det har skjedd; handlingen er avsluttet.)

Dørene blir stengt. (Det skjer nå, og det uttrykker en uavsluttet handling.)

2. S-formen uttrykker en uavsluttet handling:

Dørene stenges. (Det skjer nå, og det uttrykker en uavsluttet handling.)

3. S-formen kan også uttrykke en handling som skjer regelmessig eller i framtiden:

Maten spises hver dag klokka 12 (regelmessig handling).

Kongen hentes på flyplassen klokka 14 (framtidig handling).

Bruk av passiv

Vi bruker også ofte passiv i avisoverskrifter eller i formelle situasjoner, som for eksempel i politikken. Da kan det være en kombinasjon av flere grunner til å bruke passiv. Kanskje man ikke ønsker å fortelle hvem som gjorde det, det er ikke interessant, man ønsker å være formell, eller man vet rett og slett ikke hvem som utfører eller utførte handlinga:-

- Forslaget ble vedtatt med 54 mot 45 stemmer.
- Budsjettet vil bli presentert klokka 10.00.
- Loven skal revideres i løpet av neste stortingsperiode.
- Avtalen ble brutt.
- Samtalen ble tatt opp på bånd.
- Budsjettet angripes fra alle kanter!

I avisoverskrifter kuttet ofte å bli dersom man bruker bli-passiv:

- To menn tatt for innbrudd i Norges bank.
- Avtalen brutt!

Fra preteritum til preteritum passiv

1. Aasen utviklet et nytt skriftspråk.
2. Presten viet brudeparet.
3. Jentene bad læreren om hjelp.
4. Faren passet på barna.
5. Læreren gjennomgikk oppgavene.

Norint
Language School

Regulering av arbeidslivet

Forklar innholdet i disse begrepene. Finnes det tilsvarende begreper på morsmålet ditt?
Hvordan uttrykkes de?

en overenskomst et arbeidsmiljø en hovedavtale
en lønnsramme et arbeidstilsyn
en regulering en medbestemmelse
et verneombud
en grunnlov en tariffavtale

Regulering av arbeidslivet

1. Når ble den første hovedavtalen i Norge inngått?
2. Hvor ofte revideres hovedavtalen?
3. Hva er en tariffavtale?
4. Hva må til for at en tariffavtale skal gjelde på en arbeidsplass?
5. Hva er frontfagsmodellen?
6. Hvem har vedtatt arbeidsmiljøloven?
7. Hva står forkortelsen HMS for?
8. Hvor gjelder arbeidsmiljøloven

SNAKK

SAMMEN

Norint
Language School

Regulering av arbeidslivet

- Bør det bli vanligere i offentlig sektor med individuell lønsplassering?
- Bør det være lettere å ha folk ansatt i midlertidige stillinger?
- Er det noen yrkesgrupper som dere mener ikke bør ha streikerett? Hvilke? Hvorfor?
- Fins det en hovedavtale for arbeidslivet i deres opprinnelsesland? Hvordan fungerer det?

Norint
Language School

Subjektive og hypotetiske uttrykk

Hvis vi vil uttrykke at noe er hypotetisk eller subjektivt i norsk, gjør vi det på forskjellige måter. Vi kan for eksempel bruke adverb, leddsetninger med hvis eller noen faste formuleringer. Noen av verbtidene brukes også mye, slik som *hadde gått, skal ha gått og skulle ha gått*.

Vi vil se på noen eksempler på de neste slidene på hvordan vi kan uttrykke oss for å understreke at noe er subjektivt, hypotetisk eller sannsynlig, men likevel litt usikkert. Hvilke ord, uttrykk eller verbtider brukes for å uttrykke hypotese, subjektivitet eller reservasjon i de forskjellige setningene?

Kjenner du til flere uttryksmåter for dette på norsk?

Subjektive og hypotetiske uttrykk

Når noe er en personlig mening (subjektivt)

- Jeg synes at han er hyggelig.
- Hvis det hadde vært opp til meg, hadde du fått en god karakter.
- Hvis du spør meg, vil jeg si at han er en god sjef.

Når noe er hypotetisk

- Hvis jeg hadde vunnet en million, ville jeg ha betalt ned all gjelda mi.
- Hvis jeg hadde fått bestemme, måtte alle ha sluttet å kjøre bil.
- Hvis det var opp til meg, ville Norge ha tatt imot flere flyktninger.
- Jeg skulle ønske at flere land ville få ned arbeidsledigheten.

Subjektive og hypotetiske uttrykk

Når noe er sannsynlig, men likevel litt usikkert

- Jeg antar (tror) at de kommer til å vedta budsjettet neste uke.
- De kommer sannsynligvis (trolig, muligens, kanskje, sikkert) til å vedta budsjettet neste uke.
- Det er mulig at de vedtar budsjettet neste uke.
- Så vidt meg bekjent, kommer de til å vedta budsjettet i neste uke.
- Det kommer nok til å regne i morgen.

Når man refererer andre, eller man ikke selv kan stå inne for sannheten i utsagnet

- Jeg har hørt at filmen er ganske god.
- Innbruddstyven skal ha hatt på seg mørke klær.
- Bilen skal ha tilhørt kameratens mor.
- Ifølge politiet skal alle de involverte være norske.

På egen hånd

- Gjenfortell kort for hverandre hva de to personene sier om det å
- være gründer.

- Hva må man gjøre hvis man vil starte sin egen bedrift?
-
- Kunne du tenke deg å bli gründer? Hvorfor / hvorfor ikke?

- Hva er viktigst for deg: Frihet til å styre egen arbeidsdag og ta
- ansvar for egen arbeidssituasjon, eller den tryggheten man har som arbeidstaker der andre har ansvar for sosiale ordninger, skattetrekk, osv.?

- Hvordan kan gründerne være et positivt bidrag til arbeidsmarkedet i distriktene?

Født sånn eller blitt sånn?

- a) Hvordan tror tekstforfatterne at utlendinger oppfatter bekymringen om manglende likestilling i Norge?
- b) Hva menes med at Norge har et kjønnsdelt arbeidsmarked?
- c) Hvilken del av arbeidsmarkedet søker kvinner seg til?
- d) Hva har skjedd med unge kvinners og menns yrkesvalg her til lands de siste tiårene?
- e) Hvilket kjønn dominerer i ingeniøryrket?
- f) Hvor stor prosentandel av studentene i Norge er kvinner?
- g) Hva foreslår tekstforfatterne som en forklaring på det kjønnsdelte arbeidsmarkedet?

Født sånn eller blitt sånn?

- være i mål
- fortone seg (-te):
- trone øverst på (-et):
- sikte til (-et): forklar hva det betyr her
- ta noe nærmere i øyesyn (tok, tatt):
- Hvor plausibelt dette enn måtte høres ut ...:
- skjelle noen huden full (-te):
- Eller kan det tenkes at ...:

Født sånn eller blitt sånn?

SNAKK

SAMMEN

Overrasker tallene i tekstutdraget dere? Hvis ja, hvorfor? Hvis nei, hvorfor ikke?

Synes dere at det fins noen jobber som passer bedre for kvinner enn for menn, eller omvendt? Hvis ja, hvorfor?

Tror du kjønnsforskjellene som kommer til syne i arbeidslivet, er genetisk betinget eller tillært (sosialt konstruert)? Begrunn meningene deres.

Synes dere at det er viktig å minske kjønnsdelingen i arbeidslivet? Hvorfor/hvorfor ikke? Hva tror dere eventuelt kan gjøres for å minske kjønnsdelingen i arbeidslivet?

Norint
Language School

Arbeid med ord og uttrykk:-

en inntekt
en/ei yrkesgruppe
en ansatt
å tjene for mye/for lite
et lønnsnivå
en tariff, en tariffavtale
kollektiv
individuell
å forhandle, en forhandling
å permittere, en permittering
først og frem

å bli valgt
en tillitsvalgt
offentlig/privat sektor
en gründer

en bedrift
å gå konkurs
å være økonomisk
å klare seg
et produkt,
en søknad
en klage
å kommentere
poengtert
en likestilling
kjønnsdelt
en kvinneandel
å gape over for mye

et arbeid: en arbeidsledighet, et arbeidsliv, en arbeidsgiver, en arbeidstaker

Norint
Language School

KJØR DEBATT

For det første ..., og for det andre ...

Jeg vil understreke at ...

Det kan være at ..., men samtidig ...

- Mannlige sykepleiere og lærere bør få høyere lønn enn sine kvinnelige kollegaer.
- Det er på tide å innføre seks timers arbeidsdag.
- Det er for lett å bli gründer i Norge.
- Arbeidsgivere må slippe å betale skatt.
- Leger bør ikke ha streikerett.
- Ansatte i oljeindustrien har for høy lønn.
- Det må bli obligatoriske norsksprøver for alle som vil arbeide i Norge.
- Det er flaut for Norge at arbeidslivet her er så kjønnsdelt

Norint
Language School